

De lusten én de lasten van statiegeld

Pieter Billen is professor aan de Universiteit Antwerpen en doet onderzoek naar duurzame materialen.

Owat kunnen debatten soms raar verlopen. Een filmje van deblauwezaak.be veroorzaakte ophef bij de voorstanders van het invoeren van statiegeld op recycleerbare drankverpakkingen. Dat systeem zou moeten helpen in de strijd tegen zwerfvuil. Het filmje toont potentiële nadelen van statiegeld. Je moet verpakkingen thuis verzamelen en sorteren, ze in de wagen meemenen (met eventuele vloestoflekken en geurtjes als gevolg) en net als met glazen flesjes durft het ook bij automatische teruggeve weleens mis te lopen. Dit alles neemt tijd in beslag. En... tijd is geld.

Ik ben blij dat ook deze zijde van het verhaal wordt uitgebeeld. Invoering van dit statiegeld heeft een stevige impact op onze levens. Want ook onze vrije tijd is geld waard, volgens economen zelfs gelijk aan ons arbeidsinkomen. In plaats van die extra huishoudelijke taken zouden we ons dus productiever kunnen bezighouden.

Jaarlijks 17.500 ton zwerfvuil

De hoeveelheid opgeruimd zwerfvuil in Vlaanderen is jaarlijks 17.500 ton. De samenstelling is minder gekend, maar tellingen in Nederland tonen 5-8 procent blikjes en 3-6 procent flesjes. Dit zijn dus 875-1.400 ton blikjes en 525-1.050 ton flesjes. Let wel, deze cijfers geven aan hoeveel zwerfvuil werd opgeruimd (via onder andere straatvegers) en niet hoeveel in onze leefomgeving achterblijft. Lastig.

Alle cijfers verdienen ook perspectief. De totale hoeveelheid opgehaald pmd is jaarlijks 100.000 ton, waarvan 40.000 ton kunststof en 26.000 ton metalen verpakkingen. Nu al worden dus vijfzig keer meer verpakkingen selectief opgehaald dan dat ze als zwerfvuil weggegooid worden. Een hoeveelheid verdwijnt vandaag in restafval: recycleerbaar metaal (1 procent) en kunststofflessen (3 procent) sukkelen in de bruine zak. De hoeveelheid restafval is ongeveer 1 miljoen ton, dus de recycleerbare materialen die hier verloren gaan, bedragen ongeveer 40.000 ton.

Het opkrikken van recyclegecijfers heeft dus niets te maken met zwerfvuil. Belangrijker is het omleiden van flessen en blikjes van restafval naar pmd. De vraag is of statiegeld, waarbij ons pmd-systeem de facto verdwijnt, de manier is om een hogere inzameling te bekomen.

Kostenplaatje

Het verwijderen van zwerfvuil kost jaarlijks ongeveer 60 miljoen euro. Dit klinkt heel wat, maar is minder dan 10 euro per inwoner. Ja, zwerfvuil is vervelend. Maar de tijdsbesteding van het inzamelen en binnenbrengen van drankverpakkingen zal voor ieder jaarlijks ettelijke uren zijn, tegen kosten hoger dan 10 euro. Ik laat diepere analyse over aan arbeidseconomen. Natuurlijk moet zwerfvuil maximaal worden verneden, via sensibilisering, nudging en repressie, maar voor propere straten en bermen ben ik nog steeds bereid om jaarlijks 10 euro via belastingen te betalen.

Het sorteren en recycleren kunnen we als ingeniieur efficiënter concipiëren. Onze industrie heeft een performant scheidingssysteem op poten gezet, waarbij gemengd afval (pmd) gescheiden gerecycleerd wordt aan lagere kosten.

Statiegeld lijkt dus een serieuze overkill om alleen zwerfvuil tegen te gaan. Het zou er wel voor kunnen zorgen dat minder materiaal verloren gaat. Moest statiegeld 100 procent performant zijn, zou de selectief opgehaalde fractie met bijna de helft stijgen. Overvoorspellingen van de effectiviteit van zo'n systeem kan ik geen becijferde uitspraak doen.

Anderen mogelijkheden voor het maximaliseren van de selectieve inzameling zijn een duidelijkere indicatie van pmd-fractie op verpakkingen zelf, een absoluut verbod op pmd-verpakkingen in restafval en meer gescheiden vuilbakken (blauwe-gelgroene, u kent ze wel) op publieke plaatsen.

Een (afval)wereld in verandering

We hebben een afvalprobleem. Ja, er zijn wereldwijd problemen met plastic in de oceanen, onorthodoxe recycleage en verbranding. In Vlaanderen hebben wij daar echter een geringe bijdrage toe, dankzij ons efficiënte inzamelsysteem. Om ons (belasting)geld in de strijd voor schone oceanen maximaal te laten renderen, zouden we dus beter investeren daar waar het ertoe doet, met name in Zuidoost-Azië, waar het gros van het oceaanplastic vandaan komt.

Zwerfvuil is vervelend. Maar de tijd voor het inzamelen en binnenbrengen van drankverpakkingen zal voor elk ettelijke uren zijn, tegen kosten hoger dan 10 euro

Waar kunnen we dan wel bijdragen? De recyclegecijfers moeten omhoog. Dit heeft niets te maken met zwerfvuil of zelfs de emissies bij verbranding, maar vooral met de hoge investering van energie bij materiaalproductie. Bij duurzame recycleage beogen we die voetafdruk te verlagen, vooral bij verpakkingen met korte levensduur. Restafval is dus een gemiste kans.

Zwerfvuil is inderdaad een probleem. Vraag is evenwel of het Vlaanderens grootste probleem is. Waarschijnlijk niet. Er is wel een opportuniteit om materialen vanuit het restafval te leiden naar het recyclegecircuit. Of statiegeld die doelstelling kan verwezenlijken, valt te bezien. Laten we dus rustig de voor- en nadelen geïnformeerd afwegen. Zeggen wij als Vlamingen democratisch volmondig ja, implicerend dat we genust bereid zijn om onze tijd te investeren, dan zal ik natuurlijk meedoen en hopen op een duurzamer afvalbeleid.

► Een hoop pmd-afval ligt klaar voor verwerking. 'De totale hoeveelheid opgehaald pmd is jaerlijks 100.000 ton', meldt professor Billen. © RV

BILLEN